Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb Ysgol Gynradd Llechryd

Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb

Mae'r Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb hwn wedi'i ysgrifennu'n unol â Chanllawiau Statudol Llywodraeth Cymru, y Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a'r Crynodeb Deddfwriaethol (Ionawr 2022) ar gyfer ysgolion a darparwyr addysg yn Awdurdod Lleol Ceredigion.

Enw'r ysgol / y ddarpariaeth	**Ysgol Gynradd Llechryd**
Dyddiad cymeradwyo'r polisi gan Gorff Llywodraethu'r Ysgol / y Pwyllgor Rheoli	January 2025
Dyddiad adolygu'r polisi	January 2026

Enw'r unigolyn sydd â chyfrifoldeb cyffredinol am Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn yr ysgol / y ddarpariaeth hon	Ffion Morgan
Enw'r unigolyn sy'n gyfrifol am ddiweddaru'r Polisi Cydberthynas a Rhywioldeb hwn	Lee Burrows

Cynnwys y Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb hwn

1. Cyflwyniad
2. Deddfwriaeth ynghylch Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a'r Ddeddf Cydraddoldeb (2010)
3. Polisïau cysylltiedig
4. Cyfrifoldeb am Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb
5. Monitro a gwerthuso Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb
6. Diogelu a chyfrinachedd
7. Sut beth yw Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb o safon?
8. Y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a sut y caiff ei weithredu
9. Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb i ddysgwyr ag anghenion dysgu ychwanegol
10. Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb i ddysgwyr dan anfantais
11. Llais y dysgwr mewn Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb
12. Gweithio gyda rhieni a gofalwyr
13. Gweithio gydag asiantaethau allanol
14. Adnoddau Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb
15. Atodiad: Adnodd Archwilio - Dull ysgol gyfan o ymdrin ag Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb

1. Cyflwyniad

Diben y Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb hwn yw rhoi gwybodaeth am ein darpariaeth o ran Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb i holl randdeiliaid (dysgwyr, staff, rhieni/gofalwyr, llywodraethwyr a sefydliadau allanol) Ysgol Gynradd Llechryd.

Mae Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb o safon yn galluogi pob dysgwr i dyfu a datblygu mewn amgylchedd diogel ac i ddeall sut mae dod yn oedolion iach sy'n gallu meddwl yn feirniadol gan ddatblygu cydberthnasau cadarnhaol ac iach ag eraill. Mae'n bwysig bod dysgwyr yn gallu archwilio, datblygu a meithrin agweddau cadarnhaol at gydraddoldeb, amrywiaeth o ran rhywedd a chydberthnasau llawn parch, ac mae'r Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb hwn yn hybu dulliau ehangach o atal trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol, ymddygiad rhywiol niweidiol, ac achosion o gam-drin ac aflonyddu rhwng cyfoedion.

Wrth i'r byd o'n cwmpas esblygu yn gyflym ac yn sylweddol byddwn yn cynnal hawliau dysgwyr, dan Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn, i addysg (Erthygl 28) sy'n eu paratoi i ddeall pobl eraill (Erthygl 29) trwy Gwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb sy'n gynhwysol, yn gyfannol, yn seiliedig ar dystiolaeth ac yn gyfranogol.

Mae Ysgol Gynradd Llechryd yn cydymffurfio'n llawn â'r ddyletswydd statudol gyfreithiol a nodwyd yng Nghod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb Llywodraeth Cymru, ac â Deddf Cydraddoldeb 2010.

Rydym yn cynnig cyfle i ddysgwyr fynegi barn am y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a gyflwynir iddynt, ac yn cynorthwyo rhieni/gofalwyr i ddeall pam y mae Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb gynhwysol o safon yn hollbwysig i ddatblygiad a gwaith dysgu pob dysgwr.

2. Deddfwriaeth ynghylch Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a'r Ddeddf Cydraddoldeb (2010)

Mae Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn un o'r gofynion statudol yn fframwaith y Cwricwlwm newydd i Gymru ac mae'n orfodol i bob dysgwr.

Caiff y Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb ei gyhoeddi mewn deddfwriaeth dan Adran 8 Deddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021, ac mae'n datgan yn glir y gofynion gorfodol cyfreithiol ar gyfer Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb y mae'n rhaid i ysgolion a darparwyr addysg eu bodloni. Dyma'r pwyntiau allweddol:

- Mae Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn orfodol ar gyfer pob dysgwr 3 i 16 oed yng Nghymru.

- Ni chaniateir mwyach i rieni/gofalwyr dynnu eu plentyn/person ifanc allan o Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.
- Bydd ysgolion yn cynllunio eu cwricwlwm eu hunain ar gyfer Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb ond mae'n rhaid i'r cynnwys gael ei osod yng nghyd-destun y llinynnau dysgu bras a chysylltiedig hyn:
    - Cydberthnasau a hunaniaeth
    - Iechyd rhywiol a lles
    - Grymuso, diogelwch a pharch.
- Rhaid i'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb fod yn briodol i ddatblygiad y dysgwyr. Mae hynny'n golygu bod yn rhaid i ysgolion a lleoliadau ystyried ystod o ffactorau sy'n cynnwys oed y dysgwr; ei wybodaeth a'i aeddfedrwydd; ac unrhyw anghenion dysgu ychwanegol sydd ganddo, a rhagweld ei ddatblygiad ffisiolegol ac emosiynol. Bydd dysgu o fewn y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn gysylltiedig â'r cyfnodau canlynol:
    - **Cyfnod 1**: o 3 oed
    - **Cyfnod 2**: o 7 oed
    - **Cyfnod 3**: o 11 oed.

Mae'r ddolen gyswllt hon yn amlinellu'r dysgu sy'n ddisgwyliedig ym mhob cyfnod, o dudalen 5 ymlaen.

- Mae'n rhaid i'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb gynnwys dysgu sy'n datblygu ymwybyddiaeth a dealltwriaeth dysgwyr o wahanol hunaniaethau, safbwyntiau a gwerthoedd, ac o amrywiaeth o ran cydberthnasau, rhywedd a rhywioldeb, gan gynnwys bywydau LHDTC+.

Caiff Canllawiau Statudol Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb (2022) eu cyhoeddi dan Adran 71 Deddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021 a bwriedir iddynt gynorthwyo'r sawl sy'n gyfrifol am gynllunio'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb ar gyfer eu hysgol/darpariaeth addysg, fel y nodwyd yn y Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.

Mae'r Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb hwn yn cyd-fynd â Deddf Cydraddoldeb 2010. Dan ddarpariaethau'r Ddeddf Cydraddoldeb, rhaid i ysgolion beidio â gwahaniaethu'n anghyfreithlon yn erbyn dysgwyr ar sail eu hoed, rhyw, hil, anabledd, crefydd neu gred, ailbennu rhywedd, beichiogrwydd neu famolaeth, priodas neu bartneriaeth sifil, neu gyfeiriadedd rhywiol (a elwir ar y cyd yn *nodweddion gwarchodedig*). Rhaid i ysgolion/darparwyr addysg hefyd wneud addasiadau rhesymol i leihau anfantais.

Mae Ysgol Gynradd Llechryd yn cydnabod bod gan bobl anghenion, gofynion a nodau gwahanol, a byddwn yn mynd ati i wrthsefyll pob math o wahaniaethu gan

hybu cysylltiadau da a pharch rhwng pawb yn ein cymuned a rhwng dysgwyr, rhieni, staff, llywodraethwyr/aelodau'r pwyllgor rheoli a phartneriaid.

3. Polisïau cysylltiedig

Mae'r sawl sydd â chyfrifoldeb am Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn Ysgol Gynradd Llechryd yn ymwybodol o bolisïau perthnasol yr ysgol, sy'n ategu Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, ac yn glynu wrth y polisïau hynny. Maent yn cynnwys polisïau ynghylch:

- Cyfrinachedd
- Diogelu / amddiffyn plant
- Gwrth-fwlio (gan gynnwys gweithdrefnau ar gyfer ymdrin â bwlio homoffobig, deuffobig a thrawsffobig)
- Camddefnyddio sylweddau
- Cydraddoldeb ac amrywiaeth
- Diogelwch ar-lein (gweler dogfen Llywodraeth Cymru: Secstio: Ymateb i ddigwyddiadau a diogelu dysgwyr)

4. Cyfrifoldeb am Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb

Yn unol â dull ysgol gyfan o weithredu, mae Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn gyfrifoldeb i bawb yn Ysgol Gynradd Llechryd. Fodd bynnag, mae gan y Corff Llywodraethu, y Pennaeth, yr Uwch-dîm Arwain a'r Arweinydd Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb rolau penodol i'w cyflawni o ran sicrhau bod y cwricwlwm ar gyfer Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn cael ei gyflwyno mewn modd gofalus, ystyriol a llwyddiannus, ac o ran sicrhau amgylchedd diogel i bob dysgwr.

Rôl Corff Llywodraethu'r Ysgol/Darparwr

Rôl Corff Llywodraethu Ysgol Gynradd Llechryd yw:

- Pennu'r Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a'i awdurdodi, gan sicrhau ei fod yn cydymffurfio â'r gofynion statudol a amlinellir yn y Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.
- Sicrhau bod y ddarpariaeth o ran cwricwlwm ar gyfer Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb wedi'i nodi yn glir yn y datganiad cwricwlwm lefel uchel y mae'n rhaid i'r ysgol ei gyhoeddi.

- Sicrhau bod y Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn gyfredol a'i fod yn cael ei adolygu bob blwyddyn.
- Sicrhau bod y Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn cael ei rannu'n eang ar draws cymuned yr ysgol gyfan.

Rôl y Pennaeth a'r Uwch-dîm Arwain

Rôl y Pennaeth a'r Uwch-dîm Arwain yn Ysgol Gynradd Llechryd yw:

- Cydlynu'r gwaith o lunio Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb Ysgol Gynradd Llechryd gynnwys yr holl randdeiliaid perthnasol gan sicrhau cyfathrebu effeithiol.
- Rhoi gwybod i'r holl staff a'r holl oedolion sy'n ymwneud â darparu Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn yr ysgol am gynnwys y polisi a'i oblygiadau iddyn nhw fel darparwyr.
- Asesu anghenion o ran Datblygiad Proffesiynol Parhaus staff yr ysgol sy'n ymwneud â'r rhaglen, a cheisio ymateb i'r anghenion hynny â hyfforddiant proffesiynol addas.
- Darparu cymorth i'r Arweinydd Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb lle bo'n briodol, sy'n cynnwys cynorthwyo gydag unrhyw heriau gan ddysgwyr, rhieni a gofalwyr.
- Pennu'r cyllid sydd ar gael ar gyfer y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a dyrannu'r cyllid hwnnw er mwyn cynorthwyo gyda chostau adnoddau/hyfforddiant proffesiynol/sefydliadau allanol.
- Adolygu'r Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a gwneud newidiadau a diwygiadau priodol bob blwyddyn yn ôl yr angen.

Rôl yr Arweinydd Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb

Rôl yr Arweinydd Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn Ysgol Gynradd Llechryd yw:

- Datblygu a gweithredu Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb **priodol i ddatblygiad** ar gyfer pob dysgwr, yn unol â'r gofynion statudol a amlinellir yn y Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.
- Monitro a gwerthuso Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb mewn cydweithrediad ag arweinwyr pwnc eraill er mwyn sicrhau bod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn cael ei hintegreiddio'n effeithiol ar draws pob Maes Dysgu a Phrofiad.
- Monitro a gwerthuso'r cynllun gwaith ac addasrwydd adnoddau.
- Sicrhau bod llais y disgybl yn cael ei adlewyrchu yn y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a bod cymorth emosiynol yn cael ei ddarparu.
- Cysylltu ag asiantaethau allanol a chydlynu eu hymwneud â'r rhaglen Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb lle bo'n briodol.

- Cysylltu â rhieni a gofalwyr os oes angen ynghylch y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.
- Cysylltu â'r Awdurdod Lleol a'r Tîm Ysgolion Iach.

5. Monitro a gwerthuso Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb

Bydd y Pennaeth a'r Corff Llywodraethu yn monitro'r gwaith o weithredu'r Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, a dylid adolygu a diweddaru'r polisi bob blwyddyn yn unol ag archwiliad diogelu'r awdurdod lleol.

Wrth adolygu'r Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, ymgynghorir â dysgwyr, athrawon, llywodraethwyr, teuluoedd ac asiantaethau allanol (lle bo'n berthnasol) er mwyn sicrhau bod y polisi'n effeithiol a'i fod yn bodloni gofynion statudol.

Caiff y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb ei fonitro a'i werthuso gan yr Arweinydd Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb bob blwyddyn er mwyn sicrhau ei fod yn dal yn berthnasol ac yn gyfredol a'i fod yn diwallu anghenion pob dysgwr.

6. Diogelu a chyfrinachedd

Mae'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn Ysgol Gynradd Llechryd yn cynorthwyo dysgwyr i allu datblygu eu gwybodaeth, eu hymwybyddiaeth a'u dealltwriaeth ynghylch sut mae adnabod ymddygiad sy'n gwahaniaethu yn erbyn pobl, ymddygiad rhywiol niweidiol, cydberthnasau afiach a chydberthnasau lle mae cam-drin/trais yn digwydd, gan sicrhau ar yr un pryd bod pob dysgwr yn datblygu dealltwriaeth o beth yw cydsyniad, sy'n cynnwys datblygu sgiliau ynghylch sut mae rhoi cydsyniad a'i dynnu yn ôl.

Mae'n bwysig bod holl staff yr ysgol yn cael yr Hyfforddiant Diogelu priodol a'u bod yn deall bod dyletswydd arnynt i ddilyn Protocol Diogelu Ysgol Gynradd Llechryd, a fydd yn dilyn Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2019 / Protocol AALl Ceredigion, os amheuir y gallai dysgwr fod wedi dioddef niwed sylweddol neu fod perygl i ddysgwr ddioddef niwed o'r fath.

Gallai Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb o safon, a gaiff ei chyflwyno mewn amgylchedd cynhwysol a diogel, arwain at fwy o achosion o ddatgelu gwybodaeth gan ddysgwyr. Mae'n bwysig bod dysgwyr yn cael gwybod mewn modd sensitif nad oes modd i staff yr ysgol/y ddarpariaeth addysg warantu y bydd gwybodaeth yn cael ei chadw'n gyfrinachol os byddant yn datgelu unrhyw beth iddynt, oherwydd bod dyletswydd ar y staff i ofalu amdanynt ac adrodd ynghylch unrhyw beth sy'n achosi pryder. Mae'n bwysig bod dysgwyr yn cael cymorth digonol gan aelod priodol o staff.

Os yw'r staff yn amau neu'n nodi pryder o ran diogelu, rhaid iddynt sicrhau eu bod yn rhoi gwybod yn syth i Berson Diogelu Dynodedig yr ysgol neu, yn absenoldeb yr unigolyn hwnnw, i'r Dirprwy-berson Diogelu Dynodedig, a fydd yn gyfrifol am gymryd y camau gweithredu priodol. Nid cyfrifoldeb staff yw datgelu cyfeiriadedd rhywiol dysgwr neu'i hunaniaeth o ran rhywedd i bobl eraill heb ganiatâd y dysgwr.

Lle bo'n briodol, yn achos dysgwyr 13 oed a hŷn, gall staff roi gwybodaeth i ddysgwyr/eu cyfeirio at wybodaeth am ddulliau atal cenhedlu a gwybodaeth ynghylch ble y gallant gael gafael ar ddarpariaeth leol o ran iechyd rhywiol. Cofiwch fod Deddf Troseddau Rhywiol 2003 (Cymru a Lloegr) yn datgan na all pobl ifanc dan 13 oed gydsynio i weithred rywiol, felly os bydd dysgwr dan 13 oed yn datgelu ei fod/ei bod yn cymryd rhan mewn gweithredoedd rhywiol, rhaid dilyn Protocol Diogelu Ysgol Gynradd Llechryd.

Mae Estyn yn cydnabod bod aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion yn amlwg iawn ym mywydau dysgwyr ifanc, ac mae'r dull ysgol gyfan o ymdrin ag Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn Ysgol Gynradd Llechryd yn sicrhau bod dull ataliol a rhagweithiol yn cael ei fabwysiadu er mwyn mynd i'r afael â'r broblem. Mae Llywodraeth Cymru yn gweithio ar argymhellion ar gyfer ysgolion, yn dilyn adroddiad Estyn, ac mae disgwyl i'r rhain fod ar gael yn ystod tymor yr hydref (2022).

Mae hynny'n cynnwys rhoi sicrwydd i ddysgwyr y bydd staff yr ysgol/y ddarpariaeth addysg yn cymryd pob achos o aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion o ddifrif ac yn gweithio mewn partneriaeth â'r dysgwyr, rhieni/gofalwyr ac asiantaethau allanol lle bo'n briodol i ymdrin ag unrhyw achosion o hynny.

Er mwyn creu amgylchedd dysgu cynhwysol a diogel i ddysgwyr drwy gydol eu Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, bydd yr Arweinydd Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a staff eraill yr ysgol/y ddarpariaeth addysg yn cael mynediad rheolaidd i gyfleoedd dysgu proffesiynol o safon. Bydd hynny'n sicrhau bod y staff yn teimlo'n barod ac yn alluog i gynorthwyo dysgwyr gyda phynciau megis cydberthnasau, cydsyniad, rhywioldeb, y gyfraith, amrywiaeth, newid rhywedd, ac ymddygiad rhywiol niweidiol.

7. Sut beth yw Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb o safon?

Mae Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb o safon yn amddiffynnol, yn ataliol ac wedi'i hategu gan ddull gweithredu sy'n briodol i ddatblygiad, sy'n cael ei arwain gan anghenion, sy'n seiliedig ar hawliau ac sy'n ystyried rhywioldeb a chydberthnasau pobl mewn modd cadarnhaol.

At hynny, dylai Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb o safon:

- Ddarparu ffeithiau cywir sy'n briodol i ddatblygiad.
- Defnyddio terminoleg fiolegol gywir yn ystod gwersi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.
- Hybu diwylliant dysgu diogel, cadarnhaol, agored a gonest lle nad oes stigma, cywilydd, ofn nac euogrwydd ac sy'n gadarnhaol o ran bod yn gynhwysol, yn llawn parch ac yn ddiogel i bob dysgwr.
- Hybu ymwybyddiaeth feirniadol o wahanol agweddau a gwerthoedd mewn cysylltiad ag Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.
- Grymuso dysgwyr i wneud penderfyniadau cyfrifol a gwybodus, a'u grymuso i allu eu deall eu hunain a deall pobl eraill.
- Herio stereoteipiau a chanfyddiadau niweidiol, gan gynnwys normau o ran rhywedd.
- Rhoi mynediad i wybodaeth wrthrychol, gefnogol, gynhwysol a phriodol i ddatblygiad, am dyfu i fyny, newidiadau i'r corff, cydberthnasau iach, ac iechyd rhywiol ac atgenhedlol.
- Darparu gwybodaeth briodol i ddatblygiad ynghylch ble y gall dysgwyr gael gafael ar wasanaethau cymorth a help mewn cysylltiad ag Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.
- Cael ei chydgynhyrchu gan gymuned yr ysgol gan gynnwys llais y dysgwyr, rhieni a gofalwyr a chynnwys mewnbwn gan randdeiliaid perthnasol sy'n cynorthwyo i'w darparu. Gweler y ddogfen Cynllunio eich Cwricwlwm.
- Bod yn briodol i ddatblygiad. Gweler Cyfnodau'r Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.
- Asesu dysgwyr er mwyn ceisio deall ble maen nhw arni o ran eu datblygiad.

Mae'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn Ysgol Gynradd Llechryd yn galluogi dysgwyr i ffurfio a chynnal ystod o gydberthnasau y mae pob un ohonynt yn seiliedig ar ymddiriedaeth a pharch rhwng pawb. Dyma sylfaen Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn ein hysgol/darpariaeth addysg ni.

8. Y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a sut y caiff ei weithredu

Mae Ysgol Gynradd Llechryd yn ceisio darparu Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb plwraliaethol o safon, sy'n gynhwysol ac yn ffeithiol gywir ac sy'n annog dysgwyr i ymwneud yn feirniadol â'r deunydd a gaiff ei gyflwyno iddynt. Caiff y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb ei addysgu gan staff cymwys sy'n defnyddio themâu trawsbynciol o fewn y Meysydd Dysgu a Phrofiad mewn gwersi, gan ddefnyddio strategaethau a thechnegau addysgu sy'n cyd-fynd ag anghenion

y dysgwyr. Mae hynny'n golygu y bydd Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn cael ei chyflwyno nid yn unig trwy Iechyd a Lles ond trwy bob Maes Dysgu a Phrofiad.

Caiff y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb ei addysgu trwy'r Maes Dysgu a Phrofiad Iechyd a Lles a themâu trawsbynciol, a bydd yn cynnwys y pum datganiad o'r hyn sy'n bwysig. Caiff pynciau eu haddysgu yn unol â'r gofynion a amlinellir yng Nghyfnod 1 a Chyfnod 2 y Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.

Dylai'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb fod yn seiliedig ar y tri llinyn a amlinellir yn y Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb:

- **Cydberthnasau a hunaniaeth**: helpu dysgwyr i ddatblygu'r sgiliau y mae arnynt eu hangen i ddatblygu cydberthnasau iach, diogel a boddhaus â phobl eraill, a'u helpu i wneud synnwyr o'u meddyliau a'u teimladau.
- **Iechyd rhywiol a lles**: helpu dysgwyr i fanteisio ar ffynonellau gwybodaeth ffeithiol am eu hiechyd rhywiol ac atgenhedlol a'u lles, gan eu galluogi i wneud penderfyniadau gwybodus drwy gydol eu bywyd.
- **Grymuso, diogelwch a pharch**: helpu i amddiffyn dysgwyr rhag pob math o wahaniaethu, trais, camdriniaeth ac esgeulustod a'u galluogi i adnabod cydberthnasau a sefyllfaoedd anniogel neu niweidiol, gan eu cynorthwyo i wybod pryd, sut a ble y gallant ofyn am gymorth a chyngor.

Os bydd dysgwyr yn gofyn cwestiynau i staff yn ystod gwersi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb (a allai fod o natur sensitif), ni fydd y staff byth yn rhannu eu profiadau personol a byddant yn defnyddio'u crebwyll proffesiynol wrth ddarparu atebion sy'n briodol, o ran oed a chyfnod, i oed ac aeddfedrwydd y dysgwr neu ddysgwyr eraill a allai fod yn gwrando.

9. Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb i ddysgwyr ag anghenion dysgu ychwanegol

Rhaid darparu'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb i ddysgwyr ag anghenion dysgu ychwanegol. Rhaid i staff Ysgol Gynradd Llechryd ystyried beth yw'r ffordd orau o ddiwallu anghenion dysgwyr unigol y gallai eu hanghenion ychwanegol olygu nad yw eu dealltwriaeth o iechyd rhywiol a lles yn cyfateb i'w hoed cronolegol. Gall dysgwyr sydd ag anghenion mwy difrifol fod yn agored iawn i niwed, felly mae cyfrifoldeb ar athrawon i gynnwys elfennau o'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn y ddarpariaeth o oed ifanc iawn er mwyn sicrhau bod gan y dysgwyr ddealltwriaeth o 'berygl dieithriaid' a 'chyffwrdd preifat a chyhoeddus' erbyn iddynt gyrraedd y glasoed.

Rhaid i bob aelod o staff, gan gynnwys staff ategol, ffisiotherapyddion, nyrsys a gofalwyr fod yn ymwybodol o ddull yr ysgol o ymdrin ag Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb wrth weithio gyda dysgwyr ag anghenion dysgu ychwanegol.

10. Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb i ddysgwyr dan anfantais

Rhaid i'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb ddangos ymarfer teg a bod ar gael i bob dysgwr, waeth beth yw ei amgylchiadau personol neu gymdeithasol. Bydd ysgol a darpariaeth deg yn cydnabod ac yn deall bod manteision a rhwystrau'n bodoli ym maes addysg, yn cydnabod bod profiad pob dysgwr o addysg yn wahanol, ac yn gweithio'n galed i unioni unrhyw anghydbwysedd addysgol. Yn yr enghreifftiau gorau, mae hynny'n golygu y bydd ysgol neu ddarpariaeth yn cynnig darpariaeth ychwanegol er mwyn goresgyn anfantais, ac yn neilltuo mwy o amser ac yn gwneud mwy o ymdrech i gynorthwyo pobl ifanc sydd dan anfantais.

I'r perwyl hwnnw, mae'n hanfodol bod ysgol/darpariaeth yn sicrhau bod pob dysgwr yn cael cyfle cyfartal i ymwneud â'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb. Weithiau, gallai fod yn fuddiol ailadrodd sesiynau neu gynnig cyfleoedd i drafod ymhellach. Yn aml, yn y sefyllfa hon, bydd angen i athrawon a staff ysgol chwarae rôl rhiant a chynnig cymorth parhaus. Mewn achosion mwy cymhleth, dylai ysgol/darpariaeth ystyried a oes gan y person ifanc hawl i gael mynediad i'r rhan hon o'r cwricwlwm mewn modd sydd wedi'i deilwra ac sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn.

Un camsyniad cyffredin yw bod amddifadedd yn gysylltiedig â thlodi a dim byd arall. Mae'n wir, wrth gwrs, bod dysgwyr sydd dan anfantais yn byw mewn tlodi; fodd bynnag, mae anfantais wirioneddol yn ehangach o lawer na hynny. Yn y canolbarth, er enghraifft, rhaid i bob dysgwr oresgyn tlodi gwledig ac mae ganddynt fynediad gwael i wasanaethau a chyfleoedd o'u cymharu â dysgwyr ar draws ardaloedd trefol yng Nghymru. O ran Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, gallai fod angen cymorth ychwanegol ar deuluoedd i gynnwys pobl ifanc mewn sgyrsiau amrywiol a chytbwys am Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, sy'n briodol i'w datblygiad. Unwaith eto, gallai fod yn bwrpasol i ysgolion ddatblygu man diogel, gyda gweithiwr proffesiynol addas, lle gall pobl ifanc siarad yn agored am unrhyw gwestiynau, pryderon neu gredoau a allai fod ganddynt.

11. Llais y dysgwr mewn Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb

Fel y nodir yng Nghonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn, mae gan blant a phobl ifanc yr hawl i fod yn rhan o benderfyniadau a wneir am eu bywyd (Erthygl 12). Er mwyn sicrhau bod y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn diwallu anghenion dysgwyr ac yn mynd i'r afael â thueddiadau sy'n dod i'r amlwg, bydd Ysgol Gynradd Llechryd yn ymgynghori â dysgwyr, yn sicrhau eu bod yn

ymwneud â llunio cynnwys y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, ac yn cadw hyblygrwydd er mwyn mynd i'r afael â'r materion a nodir gan ddysgwyr.

Bydd yr Arweinydd Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn cynnal ymarferion gwerthuso rheolaidd gyda dysgwyr er mwyn sicrhau bod y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb mor gadarn, mor bwrpasol ac mor ddiddorol ag sy'n bosibl.

12. Gweithio gyda rhieni a gofalwyr

Mae'r Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb wedi dileu hawl rhieni a gofalwyr i dynnu eu plant allan o Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb – mae'n **orfodol** i bob dysgwr 3-16 oed. Fodd bynnag, mae Ysgol Gynradd Llechryd yn cydnabod bod gan rieni a gofalwyr ddylanwad pwysig a rôl bwysig i'w chwarae o ran cyflwyno negeseuon am ryw a chydberthnasau. Rhieni a gofalwyr yw'r bobl allweddol o safbwynt addysgu eu plant am ryw a chydberthnasau ac o safbwynt cynnal diwylliant ac ethos y teulu. O ganlyniad, rydym yn gweld Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb fel cyfrifoldeb a rennir ac rydym yn ceisio rhannu gwybodaeth â rhieni a gofalwyr am y Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb hwn, y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, ac adnoddau lle bo'n bosibl.

Mae'r ysgol yn croesawu unrhyw sylwadau gan rieni a gofalwyr, sy'n ceisio gwella darpariaeth yr ysgol yn y maes hwn. Mewn sefyllfaoedd lle mae rhieni a gofalwyr yn anhapus ag elfennau o'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, gofynnir iddynt ddilyn Polisi Cwynion Ysgol Gynradd Llechryd.

13. Gweithio gydag asiantaethau allanol

Er mai Ysgol Gynradd Llechryd sy'n gyfrifol am ddarparu'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, rydym yn cydnabod gwerth cynnwys asiantaethau allanol priodol/siaradwyr gwadd i ategu'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb. Ni fwriedir i'r mewnbwn hwn gymryd lle na disodli'r hyn a gyflwynir gan yr ysgol/y ddarpariaeth addysg o ran Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb. Os bydd asiantaeth allanol/siaradwr anhysbys yn cysylltu â'r ysgol/y ddarpariaeth addysg, gofynnir am gyngor ynghylch addasrwydd yr asiantaeth honno/y siaradwr hwnnw.

Arfer da wrth weithio gydag asiantaethau allanol/siaradwyr gwadd:

- Ymchwilio er mwyn sicrhau bod gan yr asiantaeth allanol y sgiliau, y wybodaeth a'r cymhwysedd cywir a bod ganddi enw da dibynadwy a phroffesiynol am weithredu mewn modd cyfannol a chynhwysol yng nghyswllt Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.

- Cytuno ar nodau a deilliannau dysgu ar gyfer yr ymweliad er mwyn sicrhau bod y cynnwys yn briodol i oed y dysgwyr dan sylw.
- Sicrhau bod gan yr asiantaeth allanol/siaradwyr gwadd wiriad gan y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd a'u bod yn cael eu hystyried yn briodol o safbwynt Gweithdrefnau Diogelu.
- Sicrhau bod yr ysgol/y ddarpariaeth addysg wedi rhannu gwybodaeth â'r asiantaeth allanol am bolisïau'r ysgol ac am ddisgwyliadau'r ysgol ar gyfer yr ymweliad.
- Bydd y staff yn rhoi gwybod i'r dysgwyr am yr ymweliad gan asiantaeth allanol/siaradwr gwadd ac yn eu paratoi ar gyfer yr ymweliad, gan roi amser iddynt baratoi cwestiynau ymlaen llaw.
- Bydd staff yn aros yn yr ystafell ddosbarth drwy'r amser oherwydd eu bod yn gyfrifol am y dysgwyr ac am reoli ymddygiad.

14. Adnoddau Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb

Mae'n hanfodol bod yr Arweinydd Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn defnyddio adnoddau priodol i gefnogi'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.

Yn Ysgol Gynradd Llechryd ydym yn defnyddio'r adnodd canlynol i gyflwyno Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb sy'n briodol i ddatblygiad y dysgwyr:

- Tyfu i Fyny
- Nyrs Ysgol
- Rhaglen Schoolbeat
- Brook – yn cynnwys Offeryn goleuadau traffig

15. Atodiad 1: Adnodd Archwilio – Dull ysgol gyfan o ymdrin ag Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb

Mae'r rhestr wirio hon i'w defnyddio'n bennaf gan aelod dynodedig o'r uwch-dîm arwain sydd â chyfrifoldeb cyffredinol am reoli darpariaeth gyfannol o ran Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.

Meini prawf llwyddiant	*Ar waith yn llawn*	*Ar waith yn rhannol*	*Ddim ar waith*	*Sylwadau*
Arweinyddiaeth ac ymrwymiad				
Mae gan aelod o'r uwch-dîm arwain gyfrifoldeb cyffredinol am Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.				
Ceir aelod o staff sy'n cydlynu'r gwaith o gyflwyno Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.				
Ceir llywodraethwr a enwir ar gyfer Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.				
Ceir cynllun gweithredu i sicrhau bod y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn cael ei adolygu a'i ddatblygu'n barhaus.				
Mae gan yr ysgol bolisi cyfredol ynghylch Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, sydd wedi'i ddatblygu gan staff gan ymgynghori â dysgwyr, rhieni a llywodraethwyr, ac sydd wedi'i gytuno gan y Corff Llywodraethu.				
Deall anghenion dysgwyr a chymuned yr ysgol				
Mae dysgwyr yn chwarae rhan weithredol wrth ddatblygu'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.				
Mae profiadau amrywiol dysgwyr, megis grwpiau agored i niwed a'r sawl sydd ag anghenion dysgu ychwanegol, yn cael eu cydnabod ac mae eu hanghenion o ran Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn cael eu diwallu.				

Mae'r ysgol yn ymwybodol o'r blaenoriaethau sy'n dod i'r amlwg ac anghenion o ran iechyd yng nghymuned leol yr ysgol, sy'n berthnasol i Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.				
Ymgysylltu				
Mae'r polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb wedi'i rannu â phob aelod o gymuned yr ysgol, gan gynnwys rhieni/gofalwyr ac ymwelwyr sy'n ymwneud â chyflwyno Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.				
Mae'r staff yn cael eu cynnwys ac yn ymwneud yn weithredol â datblygu'r Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a'r ddarpariaeth o ran y cwricwlwm.				
Mae rhieni/gofalwyr yn cael gwybodaeth am waith dysgu eu plentyn ym maes Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.				
Mae trefniadau ar waith i rieni/gofalwyr weld deunyddiau addysgu Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.				
Darperir gwybodaeth i gynorthwyo rhieni/gofalwyr yn eu rôl fel addysgwyr Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn y cartref.				
Caiff trefniadau eu dilyn ar gyfer rheoli ceisiadau gan rieni i dynnu eu plant allan o addysg rhyw.				
Gweithlu				
Mae'r holl staff sy'n ymwneud â chyflwyno'r rhaglen Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn cael hyfforddiant a chymorth priodol.				
Caiff Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb ei haddysgu gan staff cymwys, gwybodus a hyderus.				
Cydberthnasau				
Mae'r ysgol yn gallu dangos sut y mae'n meithrin ac yn datblygu cydberthnasau iach rhwng holl aelodau cymuned yr ysgol.				
Mae'r ysgol yn mynd ati'n weithredol i hyrwyddo Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn.				

Gwasanaethau cymorth				
Mae cyfraniadau gan asiantaethau allanol i Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn cefnogi ac yn gwella'r rhaglen Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, ac nid ydynt yn disodli gwaith addysgu gan staff yr ysgol. Mae ymwelwyr yn cydymffurfio â pholisi'r ysgol.				
Mae dysgwyr yn y sector uwchradd yn cael mynediad i wybodaeth, cymorth a chyngor lleol priodol.				
Mae'r ysgol yn ymwneud yn weithredol â gwasanaethau arbenigol, e.e. y nyrs ysgol.				
Amgylchedd dysgu				
Mae dysgwyr yn teimlo'n ddiogel mewn gwersi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.				
Mae dysgwyr yn gallu cael mynediad i gymorth a chyngor mewn ardaloedd dynodedig o'r ysgol.				
Mae trefniadau wrth gefn ar waith i gynorthwyo plant a phobl ifanc y gallai'r wers gael effaith emosiynol arnynt ac a allai deimlo bod angen iddynt adael.				
Cwricwlwm				
Mae dysgwyr yn chwarae rhan weithredol yn y gwaith o ddatblygu'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.				
Mae trosolwg o'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb wedi'i ddatblygu sy'n nodi camau cynnydd yn glir.				
Caiff adnoddau eu dewis yn ofalus o safbwynt eu haddasrwydd, a chânt eu hadolygu o safbwynt eu heffeithiolrwydd.				
Defnyddir ystod o strategaethau addysgu a dysgu sy'n annog cyfranogiad, gyda chyfleoedd i ddysgwyr ddatblygu gwerthoedd, sgiliau ac agweddau cadarnhaol yng nghyswllt Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.				
Mae asesu cyflawniad dysgwyr o ran Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb wedi'i gynllunio yn rhan o'r rhaglen.				

Camau nesaf Cwblhawyd gan: Dyddiad:	

(Addaswyd o Gylchlythyr Llywodraeth Cymru Rhif: 019/2010, 'Whole School RSE Audit Tool': 2018 y Fforwm Addysg Rhyw, Cynlluniau Ysgolion Iach – Rhwydwaith Cymru, Gwobr Ansawdd Genedlaethol gan Gynllun Ysgolion Iach Sir Fynwy Mai 2022)